

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz elli beşinci İçtima

6.2.1338 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	228:229	4. — Bolulu Bakkal Hasan'ın bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair kanun lâ-yihası	229
2. — İcra Vekilleri muamelâtı	230	5. — Tezkereler	229
1. — Avrupa'ya seyahat edecek olan Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyin yerine gösterilen namzetlerden bir vekil intihabına dair Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (Saruhan Mebusu Mahmud Celâl Bey intihabedilmiştir.)	230,236:237,238	1. — Devairin 1338 senesi bütçelerinin gönderildiğine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	229:230
3. — Âzayi Kiram muamelâtı	237,244	6. — Takrirler	230
1. — Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beye izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı	237	1. — İçel Mebusu Şevki Beyle rüfeka-sının, Telsiz telgraf malzemesi mübayaa-sına memur edilen Posta, Telgraf Müdürü Umumisi Sabri Beyin izamına lüzum olmadığınca dair takriri	230:236
2. — Dahiliye Encümeni âzalığına İzmir Mebusu Mahmud Esad Beyin intihab-olduğuna dair Birinci Şube Riyaseti tezkeresi	244	2. — Kütahya Mebusu Cemil Beyin, ağaç katıyatının men'ine dair takriri	233:236
4. — Lâyhalar	229	7. — Muhtelif evrak	230
1. — 1337 Hariciye Vekâleti bütçesine (160) bin lira tahsisatı munzamma ilâvesi hakkında kanun lâyhası	229,245	1. — Meclisin selâmını orduya tebliğ ettiğine dair Erzurum Mebusu Celâleddin Arif Beyden mevрут telgraf	230
2. — Evkaf işlerinin tevhidden rüyet edilmesine dair kanun lâyhası	229	8. — Mazbatalar	238
3. — Teşkilâtı Mülkiyede Hükümete mezuniyet itasına dair kanun lâyhası	229	1. — Dahiliye Vekâleti 1337 senesi bütçesinin dördüncü tahsisatı muhtelif maddesine dört bin on lira tahsisat ilâvesine dair kanun lâyhası ve Dahiliye ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları	238:240,244

2. — Tedariki vesaiti nakliyei bahriye Kanununa müzeyyel kanun lâyihası ve

Müdafaai Milliye ve Adliye encümenleri mazbataları 240:244

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati: 1,30 sonra

REİS — Birinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTIPLER : Âtrf Bey (Kayseri), Mahmud Said Bey (Muş)

REİS — Celseyi küşadediyorum. Zaptı sabık okunacak.

(Okundu.)

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Birinci Reisvekili Musa Kâzım Efendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikât zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Heyeti Vekileden mevrut İmalâtı Harbiye amelelerine dair lâyihai kanuniye Müdafaai Milliye Encümenine, Ziraat Bankası bütçesine zam icrasına dair lâyihai kanuniye Muvazenei Maliye Encümenine, Heyeti Teftişiyeyi Mülkiyenin iadesine dair lâyihai kanuniye Dahiliye ve Muvazenei Maliye encümenlerine havale olundu. Başkumandanlık vazifesinin 5 Şubat 1338 de hitam bulacağına dair tezkere kıraat olunarak mezkûr vazifenin Reis Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin uhdesinde üç ay daha ipkasına dair Çorum Mebusu Ferid Beyle rüfekâsının teklifi kanunisi müzakere edilerek maddeleri aynen ve heyeti umumiyesi ekseriyetle kabul olundu. Karahisarı Şarki Mebusu Mustafa Beyin buna dair teklifi Lâyiha Encümenine havale olundu.

Bolu Mebusu Şükrü Beyin Baltalık Kanununun tadiline dair teklifiyle Erzurum Mebusu Salih Efendinin mecburi izdivaç hakkındaki teklifi Lâyiha Encümenine havale edildi. Muharebede iki bacağı kaybeden Mülâzimsani Refik Efendinin taltifine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi kıraat olunarak mumaileyhin rütbesi-

nin yüzbaşılığa terfiine, âzayı kiram muhassatından tesviye edilmek üzere üç yüz lira mükâfatı nakdiye ve İstiklâl Madalyasıyla taltifine karar verildi. Lâyiha Encümenince şayanı müzakere görülen Erzurum Mebusu Salih Efendinin kaatil İlyas'a yataklık eden iki kişinin affına, Ergani Mebusu Hakkı Beyle rüfekâsının Büyük Millet Meclisinin küşadına kadar vukubulan ecrainin affına, Malatya Mebusu Sıdkı Beyin istiklâl mahkemeleri hükümlerinden bir kısmının hakkı itiraza tâbi tutulmasına dair teklifleri Adliye Encümenine ve Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin Memurin Muhakematı Encümeniyle Heyeti âzalarının usulü intihabına ve Bursa Mebusu Muhiddin Baha Beyin hapsanelerin ıslahına dair teklifleri Adliye ve Dahiliye encümenlerine havale edildi. Tunah Hilmi Beyin Ereğli Kömür Havzası Tecil Kanununu süüistimal edenlerin tecziyelerine dair teklifi Lâyiha Encümeni mazbatası mucibince reddedildi. Zâbitan binnek hayvanatından telef olanların tazminine dair lâyihai kanuniye Kavanini Maliye Encümenine, Tunah Hilmi Beyin kömür havzasına dair sual takriri İktisat Vekâletine havale olundu. Tetkik Heyetinden istifa eden Sinob Mebusu Hakkı Hami Beyin yerine Siird Mebusu Kadri Bey ve Tetkik Encümenine Lâzistan Mebusu Esad Beyin yerine Bitlis Mebusu Hüsnü Bey intihabedildiler.

Besim Atalay Beyin Evkafı Celâliyenin Hükmümetçe zaptına dair teklifi kanunisinin evkafı umuruna mütaallik derdesti tanzim olan lâyihai kanuniye ile tevhidten müzakere edilmek üzere tehiri tensibedildi. Avrpa'ya azimet edecek olan

Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey'e 1 müstenkife karşı 180 reyle beyanı itimadedildi. Ve tenefüs için celse tatil olundu.

İkinci celse

Musa Kâzım Efendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikât Sivas Mebusu Vâsıf Beyle rüfekâsının kartpostallarla mektup zarflarından alınacak birer kuruluşun Himayei Etfal Cemiyetine itasına dair teklifleri Lâyihâ Encümenine, ve Atina Parlâmentosu Âzalığında bulunan bâzı eşhasın Trakya Türkleri nâmına vâkı olan beyanatlarının protestosuna dair Edirne Mebusu Faik Beyle rüfekâsının teklifleriyle Karesi Mebusu Basri Bey ve rüfekâsının, Yunan mezalimine dair protesto takriri bilmüzakere kabul edilerek Hükümete tebliği karargir oldu. Yusuf Kemâl Beyle Avrupa'ya azimet edecek olan heyet için Hariciye bütçesine 160 bin lira tahsisat ilâvesine dair lâyihai kanuniye müzakere edilerek 1 ve 3 ncü maddeleri aynen 2 ve 4 ncü maddeleri tashihan kabul olundu. Ve heyeti umumiyesi tâyini esami ile reye konuldu. Adana Vilâyetiyle Bahrisiyah iskelelerine ithal edilecek hububattan alınacak Gümrük Resminin tenziline dair teklifin müzakeresine mübaşeret olunup bilâhara celsei hafiyeye geçildi.

Birinci Reisvekili
Musa Kâzım

Kâtip
Âtıf

Kâtip
Mahmud Said

REİS — Zaptı sabık hakkında söz istiyen var mı? Zaptı sabık aynen kabul edildi.

4. — LÂYİHALAR

1. — 1337 Hariciye Vekâleti bütçesine 160 bin lira tahsisatı munzamma ilâvesine dair Kanun

REİS — Efendim, bundan evvelki içtimada reye konan 1337 Hariciye Vekâleti bütçesine (160) bin lira tahsisatı munzamma ilâvesine dair olan Kanunda reye iştirak eden zevatın adedi (164), beş redde karşı (159) reyle kanun kabul edilmiştir.

2. — Evkaf işlerinin tevhidden rüyet edilmesine dair kanun lâyihası

REİS — Umuru Evkafın tevhidden idaresine

dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye var. Şer'îye Encümenine gönderiyoruz.

HACI MUSTAFA Ef. (Ankara) — Şer'îye ile Adliye Encümeni beraber baksınlar. Gayet mühim bir meseledir.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Adliye Encümenine taallûku yoktur.

HACI MUSTAFA Ef. (Ankara) — Vardır, vardır.

REİS — İcabında gider.

3. — Teşkilâtı Mülkiyede Hükümete mezuniyet itasına dair kanun lâyihası

REİS — Teşkilâtı Mülkiyede tadilat icrası için Hükümete mezuniyet itasına dair lâyihai kanuniye var. Dahiliye Encümenine gönderiyoruz.

4. — Bolulu Bakkal Hasan'ın bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair kanun lâyihası

REİS — Bolulu Bakkal Hasan'ın bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye var. Adliye Encümenine gönderiyoruz.

5. — TEZKERELER

1. — Devairin 1338 senesi bütçelerinin gönderildiğine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi

REİS — Bütçenin gönderildiğine dair Heyeti Vekilenin tezkeresi var.

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Müdafaai Milliye Vekâleti bütçesinin encümeni mahsusunca tetkiki takarrür etmiş bulunmasından ve vekâleti müşarünileyhada tebeddül vâkı olmasından naşi mezkûr bütçenin ikmalî tetkikine intizar edilmeksizin şimdiden Muvazenei Maliye Encümenince tetkikat icrası temin edilmiş olmak ve Muvazenei Umumiye lâyihai kanuniyesi ile esbabı mucibe mazbatası vekâleti müşarünileyha bütçesiyle birlikte bilâhara tevdi edilmek üzere ve devairi saireye ait yirmi kıta bütçe ve dört kıta cetvelle varidat bütçesi İcra Vekilleri Heyetinin kararı veçhile raptten takdim kılınmıştır. Müstacelen ifayı

muktezasına müsaade buyurulmasını istirham eylerim, efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi
ve Erkâm Harbiyei Umumiye
Vekili
Fevzi

REİS — Muvazenei Maliye Encümenine havale ediyoruz.

7. — MUHTELİF EVRAK

1. — Meclisin selâmını orduya tebliğ ettiğine dair Celâleddin Ârif Beyden mevрут telgraf

REİS — Roma Mümessili Celâleddin Ârif Beyin Meclisin selâmını orduya tebliğ ettiğine dair telgrafı var.

Ankara Büyük Millet Meclisi Riyasetine Meclisi Âliden şeref telâkki eylediğim emir mucibince Meclisi Müşarünileyhanın selâm ve temenniyatını Garp Cephesi Kumandanlığına tebliğ eyledim. İsmet Paşa Hazretleri Meclisi Âlilerinin iltifatına teşekkür etmekle beraber selâm ve temenniyatı kitaata tâmin buyuracaklarını söylediler. Müstânen bitevfikihi yarınki trenle hareket edeceğim. İhtiramatı faikamın kabulünü istirham eylerim efendim.

Erzurum Mebusu ve
Roma Mümessili
Celâleddin Ârif

(Allah selâmet versin, sesleri)

2. — İCRA VEKİLLERİ MUAMELÂTI

1. — Avrupa'ya seyahat edecek olan Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyin yerine gösterilen namzetlerden bir Vekil intihabedilmesine dair Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi

REİS — Efendim; Avrupa'ya seyahat edecek olan Yusuf Kemal Beyin yerine bir vekil intihabı için Reis Paşa Hazretlerinin tezkeresi var.

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine
Avrupa'ya seyahat edecek olan Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyefendiye vekâlet etmek üzere Vekâleti Müşarünileyhaya âtide isimleri arz olunan zevattan birinin intihap buyurulmasını rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Saruhan Mebusu: Celâl Bey.

Aydın Mebusu: Yunus Nâdi Bey.

REİS — Efendim, intihaba şimdi başlamam mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Acelesi ne efendim? Yarına kadar düşünelim.

6. — TAKRİRLER

1. — İçel Mebusu Şevki Beyle arkadaşlarının, telsiz telgraf malzemesi mubayaasına memur edilen Posta Telgraf Müdürü Umumisi Sabri Beyin izamına lüzum olmadığına dair takriri

REİS — İçel Mebusu Şevki Beyle rüfekaasının, telsiz telgraf alât ve edevatı mubayaasına memur edilen Sabri Bey hakkında temennî takrirleri var :

Riyaseti Celileyeye

Telsiz telgraf ve edevatını mubayaaya etmek üzere Almanya'da bulunan Nuri Bey tarafından bir milyon lira alınmış ve edevatı mezkûre belegan mabelâğ maksadı temine kifayet edecek kadar edevat istira edip buraya da resmen bildirmiştir. Şu haldé; sırf dışlerini tedavî ettirmek vesilesi ile Almanya'ya gidecek olan Posta ve Telgraf Müdürü Umumisi Sabri Beye aynı edevat için yüz bin lira ve diğer telgraf fincan ve sairesi için de kırk bin lira ki, ceman yüz kırk bin lira verilerek memur edilmiş olduğu iştilmiştir. Bundan maksat; milletin beyhude yere yüz kırk bin lirasını Sabri Beye beş on bin lira komisyon ve harcırah vermekten ibarettir. Nuri Beyin evvelce almış olduğu malzemei telgrafiyenin celbiyle Sabri Beyin bu husus için beyhude yere Avrupa'ya izamından sarfınazar edilmesi ve bilâlüzum böyle bir külliyetli meblâğın israf ve Hazine'nin ızrarıyla heder edilmesine meydan verilmemesini Heyeti Vekileye havalesini teklif eyleriz.

2 Şubat 1338

İçel Mebusu

Şevki

Elâziz

Fevzi

Siverek

Lûtfi

Malatya Mebusu

Lûtfi

Bîtlis

Okunamadı

Ergani

Mahmud

Karahisarî Sahib

İsmail Şükrü

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Sabri Bey, on para bile kabul etmez. Namuskâr adamdır.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Müzakere mi olacak? Yoksa Dahiliye Vekâletine gidecek mi?

(Müzakereye mahal yok sesleri.) (Sahibi takrir izahat versin sesleri)

VEHBİ Ef. (Konya) — Kanunî bir tekliftir. (İzahat versin sesleri.)

REİS — Efendim verilecek izahat yoktur. Telsiz telgraf mubayaa edilmiştir. Beyhude masraf yapılmasın, diyor. Beyhude harcırah verilmesin, diyor. Binaenaleyh Heyeti Vekileye havafe edelim, icabına baksınlar.

LÜTFİ B. (Malatya) — Efendim, Sabri Bey dışlerini yaptırmak için mezuniyet aldı.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Dışlerin de hiçbir şey yok.

LÜTFİ B. (Devamla) — Sabri Bey dışlerini yaptırmak için mezuniyet aldı. Halbuki bugün dışlerinde vevki mâlûliyet olsun, vevki olmasın. Bugün Sabri Bey Almanya'ya yalnız dışleri için gitmek ve buradan oraya kadar bir masrafı azim ihtiyar etmek ve oradan buraya gelmek için bir masrafı azimi ihtiyar etmek... Yalnız dış tedavisi için değildir. Bu vesileyle bu yüz kırk bin liradan bir komüsyon almak, harcırah almak... (Gürültüler) (Devam sadaları) Yağma yok, yağma.. Bir komüsyon almak, bir harcırah almak... (Olamaz sesleri, gürültüler) Yağma yok, bu milletin malı yağma değildir. Dinliyeceksiniz. (Devam sesleri) (Gürültüler) (Dinliyelim sadaları) Nuri Bey bütün bizim mubayaa edeceğimiz malzemenin kâffesini temin edecek surette telsiz telgraf teçhizatını almıştır.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Telsiz telgraf malzemesi başka, bu başkadır.

LÜTFİ B. (Devamla) — Âdi telgraf için de lâzımgelen malzeme istihsal edilmiş ve alınmıştır. Bunlar orada mevcut bulunduğu halde tek başına bu milletin 140 bin lirasını bu adama nasıl itimadedip veriyoruz? (Gürültü) (Doğru sadaları) Ve sonra bunun alacağı meblâğı kendi kesemizden vermiyoruz. Millet parasıdır bu. Bu yüz kırk bin lirayı Sabri Bey istediği gibi sarf etsin, istediği gibi alsın, bulunduğu mevkilerde kendisiyle beraber bulu-

nacak bir heyet yok. Bu parayı kendi kesenden verebilir misin? Doğru adamdır. Namuslu adamdır. O başka, fakat; bu bir tek adama yüz kırk bin lira inanılmaz.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Milyon bile veririz..

LÜTFİ B. (Devamla) — Şimdi efendim mademki yanında kimse yoktur. Tek adamla böyle bir para...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Heyeti de gördük.

LÜTFİ B. (Devamla) — Tek adam vasıtasıyla bu kadar meblâğ sarf edilemez. Bu bir ikincisi bizim teçhizatımız mevcuttur. Niçin getirilmiyor da yeniden teçhizat alıyoruz? Esbabı mucibe nedir? Bu adama sırf para kazandırmak için, harcırah vermek için komüsyon vermek için bir ikinci ikram da bu oluyor. Millet buna mütahammil değildir. Efendiler, insaf ediniz. Bunun vebali bizim üzerimizdedir. İşte ben söylüyorum. Sabri Beyin Avrupa'ya gitmesine katiyen ihtiyaç yoktur. Telgraf muamelesi orada mevcuttur. Bunun için bir karar vermenizi temenni ediyorum.

CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — Efendim; sesim biraz kısıktır. Lütfen istirham ediyorum. Dinleyiniz. Bu Meclisin bir teşriî, bir icrai, bir adlî vazai fi vardır. Burada idare meselesi bahsedilebilir mi? Eğer idare işlerini de burada mevzuubahsedecek olursak işlerimiz o kadar çoğalacak ki : Sormayınız. Filân bevrap niçin azledilmiş?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Sormadan vermek lâzım..

CELÂL NURİ B. (Devamla) — Filân mahkemenin usulü ne için şöyle olmuştur Bu artık idare meselesi değildir. Onun fevkinde bir iştir. Olmamış mesele hakkında müzakere açmaktır. Olmamış bir mesele hakkında mahkemeye müracaat edilmek bilmem ne dereceye kadar muvafıktır? Sabri Bey gidecek, bunun için de şu kadar bin lira ihtilâs edecek, diye bu şekilde dâva mesmu değildir. (Gürültüler) Bu gibi mesail Mecliste müzakere olunamaz. Bu kürsüde bu gibi meselelerin kuralanması doğru değildir. Binaenaleyh usulü müzakereye münafidir. (Şiddetli gürültüler)

TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Arka daşlar; izah edeyim. Para meselesinde Mecli-

sin bu kadar asabiliğini görmek kadar sayanı takdir bir şey yoktur. Ancak bu mesele tâmik edilecek olursa endişeye mahal bir şey yoktur. Bu tahsisat dürüdiraz burada müzakere edildi ve bendeniz de encümen namına izahat verdim. Kabul ettiniz, alkışladınız, tasvibettiniz. Şimdi onun siparişini yapmak lâzımgeliyor. Bu memlekette bu zattan başka ikinci mütehasıs da yok. Sipariş mesailini tanzim ettikten sonra.. (Gürültü) İkmal edeyim efendim. Bu zat siparişi tanzim edecek. Halbuki paramın tediyesi maliye usulüne tâbidir. Onun için bunu ne şahsı vâhit tasarruf eder ve ne de sarf eder. Bu gibi mesele mevzuubahis değildir. Bırakınız ki, mevzuubahsolan bu zat en namuslu tanıdığımız arkadaşlardandır. Ondan sarfınazar, şimdi bu zat ehil olduğu için sipariş yapacak milletin parası için bu kadar titreyen Meclis mumaileyh-le beraber, daha dört kişiyi gönderip de onlara da o kadar harcırâh mı versin? Allah aşkına söyleyiniz, insaf ediniz. Temenni ederim ki, beyefendi kardeşimden her meselede para için daima bizi böyle tazyik etsin. Hattâ inşallah pek yakında Meclisin kendi tahsisatını mevzuubahsederken de bu hararetili nutuklarını söylesin. (Bravo, sadaları) Binaenaleyh bu hararetili sözlerini o zaman dinlemek isterim.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Şimdi efendim, mevzuubahsolan meselenin Heyeti Vekileye havalesi temenni olunuyor. Binaenaleyh Heyeti Vekile bu işe bakabilir. Zatı meseleye gelince; bendeniz ordu için telsiz telgraf siparişi meselesiyle bundan on iki sene evvel, İstanbul'da biraz uğraştığım için bu vesileyle bir iki kelime arz etmek isterim. Acaba bizim burada tesis etmek istediğimiz sabit telsiz telgraf istasyonunu Almanya'dan alınmış mıdır? Bunu kim bilir? Ve malûmatı neden ibarettir? Ben yalnız bunu anlamak istiyorum.

CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — Sadede...

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Sâdettiler. Telsiz telgraf, sabit telsiz telgraf istasyonu burayla Eyfel arasında muhabere edecek bir aletin kudreti elektrikiyesini kim biliyor? Kim takdir etmiştir? (Gürültüler) O halde niçin bunu yazıyorlar? İşte efendiler, ordular için seyyar telsiz telgraflar alınır. Ve bu telsizler bir arabadan ibarettir. ve bunu üç dört beygir çeker. Bu başka şey. Sabit esaslı bir telsiz telgrafın kudre-

ti cihaziyesini ordu için almaya lüzum yoktur. Fakat bendeniz mazur görürüm, arkadaşlarımın hüsnüniyetini. Binaenaleyh bunun gibi her şey anlaşılmalıdır. Bendeniz bir şey arz edeceğim ve bunu şimdiye kadar geçen tecrübelerle istinaden arz ediyorum. Temenni takrirleri veren arkadaşlarımız evvelemerde aidolduğu vekâletlerden bu işi bir tahkik etseler zannedersem mesele buraya kadar gelmez ve Heyeti Umumâyeyi işgal etmezler. Bendeniz kimsenin hakkı sualini tahdidetmek istememekle beraber böyle yapırsa çok faydalı olur zannederim. Şimdi biliyorum ki, esasi fennisi itibariyle böyle azim bir istasyon alınmamıştır ve alınmaz. Bu işin mukavelesini yapacak olan adamın sistemleri anlaması ve bu işe yarıyacak kudreti elektrikiye ve saireyi tanıyıp hesabedebilmesi için bu işleri tanıyacak bir adam olması ve bu işlerde bulunmuş olması lâzımdır. Başka bir şey teklif eden varsa buyursun. Binaenaleyh bunun mukavelesini tanzim edebilmek için işten anlar, muktedir bir zata ihtiyaç vardır. (Mesele tenevvür etmiştir sadaları.)

REİS — Heyeti Vekileye havale ediyoruz.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Mesele havale olunamaz ki. Usul dairesinde bendeniz de söz istedim, müsaade buyurmadınız.

REİS — Meseleyi havale ettik efendim.

ALİ SÜRURİ B. (Devamla) — Nasıl oluyor anlamadan?

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim esas tefsir değildir. Malûmatdır. Heyeti Vekile nazarı dikkate alsın.

ALİ SÜRURİ Ef (Karahisarı Şarki) — Heyeti Celilenin nazarı dikkatine bir şey arz edeceğim. Arkadaşlar tarafından verilecek temenni takrirleri bilâmüzakere ve lâtasvip Heyeti Vekileye havale edilemez. Temenni müzakere edilir. Eğer Heyeti Celilenin ekseriyeti onu tasvibederse, bu temenni takririni haddizatında muvafık görürse o zaman Heyeti Vekileye havale ve tevdi edilir. Çünkü havale kabul ve tasvibi tazammun eder. Bunu gerek takrir hakkında, gerek buna mümâsil temenni takrirleri hakkında nazarı dikkate alınmak üzere Heyeti Celileye arz ediyorum. (Çok doğru sadaları.)

TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Binaenaleyh reyeye konulsun.

REİS — Efendim takririn Heyeti Vekile Riyasetine berayı malûmat tevdiini kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Reddedilmiştir, efendim. (Anlaşılmadı sesleri)

LÜTFİ B. (Malatya) — Reddedilmedi efendim. (Tekrar reye koyunuz sesleri)

REİS — Efendim takrir reddedilmiştir.

LÜTFİ B. (Malatya) — Aksini reye koyunuz.

REİS — Aksi reye konmaz.

2. — *Kütahya Mebusu Cemil Beyin, ağaç katiyatının men'ine dair takriri*

REİS — Kütahya Mebusu Cemil Beyin, ağaç katiyatının men'ine dair bir takriri var.

Riyaseti Celileye

Odunun kifayetsizliğinden dolayı fıski tezeğinin ihrakına bile rağbet zarureti tevliedittiren nefsi Ankara şehriyle etraf kurasında söğüt ve saire gibi meyvasız eşçar dikmek ve evlât gibi koruyup yetiştirmek ve badehu intifa eylemek usulünün bir ihtiyacı kadim olduğu malûmdur. Etrafında ormanlıklara malik olmadığı için bit-tâbi baltalıktan da mahrum olan nefsi Ankara'dan bedi ile dekovil hattı boyunca Lalahan istikâmetine kadar imtidadeyliyen ırmağın her iki canibindeki meyvasız ağaçlıklar kendi kendine yetişmiş olmadıklarından kâmilten sahiplidir. Ve bunları birrıza sahiplerinden mubayaa eylemedikçe kimse kesemez, çünkü memnudur. Binaenaleyh bu ırmak vâdisinde yetiştirilmiş olan ağaçlıklar kâmilten mutasarrıfı olan sahiplerinin evlât, ıyal beslemek için yegâne iradı ve istinatgâhi maişetidir. İşte şu arz ettiğim **Mamaközü** ve **Kayaş Vâdisinde** yetiştirilmiş olan sahipli ağaçları gûya hastaneler mahrukatı namına Mamaközü'nden bedi ile ileriye doğru kesmeye başlamış olan ciheti askeriye işbu muamelâtı katiyesinde eşçar sahiplerinin muvafakatini istihsale lüzum görmüyor ve hattâ genç fidanlara varıncaya kadar kesiyor. Ve kestiğini hodbehod kendi tartıyor. Ve kestiği odunların dörtte üçünü birtakım gözde ve mültemesi hanelere bilâbedel dağıttıktan sonra mütebaki dörtte birinin beher okkasına da otuz paradan fiyat takdir eyliyormuş. Suku Sultanide odunun kıyyesi yüz para ilâ üç kuruş iken otuz paradan fiyat takdir etmek ve onu da kesilen odunun dörtte birine hasreylemek ve eşçar sahiplerinin

rinin muvafakatini istihsal eylememek ve ileride mühim irat verecek olan genç ağaçları bile kesmek eğer doğruysa. (Çünkü bu baptaki sızılı tevâtür derecesini aşkındır) halka karşı bir zulmü sarıh idiğüne binaen keyfiyetin serian tahkikiyle işbu katiyatın hemen men'i ve hastaneler mahrukatı hakkında da mütaahhit usulünün tatbiki ve tebeyyün edecek hale göre yolsuz hareketi görülenlerin derhal tecziyesi ve bu bapta mutazarrır olanlar varsa imkân dairesinde zararının tazmini ve fimabarı bu gibi yolsuz hareketlere meydan verdirtirilmemesi ve neticesinin Meclise bildirilmesi ricasından ibaret olan işbu temenni takririmin Müdafaai Milliye Vekâleti Celilesine havale buyurulmasını teklif eylerim efendim.

2 Şubat 1338

Kütahya
Cemil

REİS — Efendim bu da temenni takriridir. Fakat sahibi takrir yok efendim.

SALİH Ef. (Erzurum) — Bendeniz kabul ediyorum.

İSMAIL ŞÜKRÜ Ef. (Karahisar Sahib) — Bendenizin de bu gibi bir takririm vardır. Beş aydır Heyeti Umumiyyeye gelmedi. Şurada (Ayvalı) denilen mevkide ne ebniye kalmıştır, ne ağaç kalmıştır. Bu da Meclisin Muhafız Taburu tarafından yapılmakta ve berbat edilmektedir. Bunun serian önüne geçilmesi için bir emir verilmelidir. Başka çaresi yoktur.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim bundan takriben dört buçuk ay evvel bendeniz de bir takrir takdim etmiştin. Bağlarda yapılan tahribata ait suali ihtiva eden bu takrir Dahiliye ve Müdafaai Milliye vekâletlerine tasviben gönderildiği halde şimdiye kadar maalesef hiçbir cevap verilmemiştir. Daha doğrusu verilmemiştir. Efendiler Büyük Millet Meclisinin icrai hükümet ettiği bir milli payitaht dâhilinde gözümüzün önünde evlât gibi yetiştirilmiş meyva ağaçlarının mütemadiyen tahribedilmesi zannederim ki, bize pek mühim bir vazife göstermektedir. Bu vazife de Hükümete karşı tahribatın serian önüne geçmek ve müsebbiplerini tecziye etmek için haykırmaktır. Efendiler, kurtarmak azminde bulunduğumuz istiklâlimiz yalnız siyasi istiklâlden ibaret değil, fakat daha sağlam olarak iktisadi istiklâldir. İktisadiyatı mahvolan milletler için hakkı hayat yoktur.

Bilhassa ki bu asır iktisat asıdır. Serveti milliyenin iktisadiyatımızın böyle göz önünde günden güne tahribedilmesi bizim için büyük bir hâdisedir. Görüyorsunuz ki, aylardan beri çarşılara, pazarlara getirilen odunlar hep yaş meyva odunlarıdır. Bağlarımızın, bağlarındaki o evlât gibi yetiştirilmiş ağaçlarımızın tahribedildiğini gören bağ sahipleri nasıl olsa bağlarımız tahribolunacak diye kendi elleriyle meyva ağaçlarını sökmekte ve kesmektedir. Hükümetin; malını muhafaza etmediğini gören halkın âdeta kendi elleriyle kendi evlerini yıkanlar gibi, serveti milliyesini mahvetmesi bizi hakikaten düşündürmeli ve bizi ağlatmalıdır. Efendiler, Hükümeti milliyemiz ki - düşmanlara karşı iki seneden beri muharebe ile meşguldür - zannedirim ki, kendi gözünün önünde yapılan bu tahribatı menetmekte âciz değildir. Eğer dört buçuk ay evvel takdim ettiğim tahrir nazarı itibara alınıp da bu halin önüne geçilmiş olsaydı dört buçuk ay zarfında yapılan tahribata meydan verilmemiş olacak ve memleketimiz daha az zararlar kurtulmuş olacaktı. Mamafih ben tahrir cevap verilmiş, verilmiş bunda değilim, esasen sual tahrirlerine verilen cevaplar sırf cevap vermiş olmak için hazırlanan şeylerdir. Ben istiyorum ki, Hükümet buraya gelip cevap vermekten ziyade, bakıye kalan serveti milliyemizi olsun muhafaza çaresine tevessül etsin. Binaenaleyh Heyeti Muhteremelerinden istirham ediyorum. Benim dört buçuk ay evvel verdiğim tahrirle arkadaşlarımızın verdiği tahrirleri Heyeti Celileniz üzerine mal ederek, bir karar versin, bu tahribatın önüne geçmesini Hükümete Meclis namına ihtar etsin. Zira bunun önüne geçilmezse felâketi iktisadiye bizim için daha müthiş bir surette tecelli edecektir. Meclis namına Hükümete tebliğatta bulunalım, tahribatın önüne geçsin ve müsebbiplerini en ağır ceza ile tecziye etsin ve Meclisi Âliyi bu hususta haberdar etsin.

ZİYA HURŞİD B. (Lâzistan) — Reis Bey, usulü müzakere hakkında söyleyeceğim. Böyle tahrirler çoğaldı. Bu, ya sual tahriridir veya istizahtır. Sahibi suali kâfi görmüyorsa istizaha kalbetmelidir. Meclis böyle şeylerle mütemadiyen uğraşamaz.

HASAN BASRÎ B. (Karesi) — Efendim şekille, merasimle vakit geçirmektense Meclis tarafından Hükümete böyle bir tebliğat yapmak mem-

leketin iktisadiyatı için lâzımdır. Şekille, nizamnameyle uğraşmalıyım.

ZİYA HURŞİD B. (Lâzistan) — Ortada bir şey yok, ne üzerine müzakere ediyoruz?

BASRÎ B. (Karesi) — Ortada bir Meclis vardır. Meclis ihtar etmelidir.

HACI MUSTAFA Ef. (Ankara) — Efendim bununla evvelden beri dainiz uğraşıyorum. Müracaat ediyorum. Mahaza hiçbir semere vermiyor. Teşebbüsâtım müsmir olamadı. Hükümete müracaat ediyoruz. Camım «Şunları menedin» diyor. Şurada milli bir hükümet eşekkül etti. İki senedir hepimizin gözümüzün önünde, bilmem ki, bir sene daha eğlenecek olursak bir dikili ağaç bırakmıyacağız.

ALİ SÜRURÎ Ef. (Karahisarı Şarkî) — Tahribat yalnız burada mı acaba?

HACI MUSTAFA Ef. (Ankara) — Efendim bu tahribat anlaşılmaz şey. Şurada birisinin kesen ağacını kesiyorlar, kesenler asker, Lâkin bunu kestiren bir mütaahhit oluyor ve o mütaahhit de Hükümet Sandığından para alıyor. (İstizah edelim sadaları) (Sahibi mahkemeye müracaat etsin sadaları)

RASİH Ef. (Antalya) — Kime müracaat etsin? Hangi mahkemeye?

HACI MUSTAFA Ef. (Ankara) — Sonra Müsteşar veya vekili beye müracaat ettiğimiz zaman diyor ki, «Camım onları yapanlar hangi kıtaya mensuptur? Hangi nefer ve hangi zâbit bu tahribatı yapan? Bunu bana şahsan getirin, ben onları tecziye edeyim.» diyor. Mal sahiplerine tenbih ediyoruz «Aman yahu şunları şey edin.» diyoruz. Diyorlar ki, «Ne ararsınız? Tüfeğini bize doğru tutup bizi yanastırmıyor ki, yanassak bile doğru bir cevap vermiyor ki,» Binaenaleyh, şimdi biliyorsunuz ki, bir kısım zâbit evlâtlarımız doğrudan doğruya bütün Müslüman bağ evlerini işgal ederek, ne kadar ağacı varsa tamamıyla kesiyorlar, yakıyorlar, evleri yıkıyorlar, yakıyorlar. Bu hal ne Müdafaai Milliye Vekâletine, ne Dahiliye Vekâletine ne de başkasına bir türlü anlatılamadı. Bunun için çare ne ise rica ederim yapalım. Ashabı pek ziyade mağdur oluyorlar. Bilirsiniz ki, üzümü başkası tarafından yendi. Ağalığını, vergisini o fukaralar verdi. Ağacı kestiler, vergisini yine onlar verdiler. Evi tahribolundu, yine vergisini o fukara verdi. Hiç kimsenin memlekette tasarruf

hakkı kalmadı. Hem de bu fenalık bu tahribat nerede yapılıyor? Şu Meclisin münakidolduğu yerde, rica ederim. Şuna bakalım da bunlar ne olacaksa, buna ne gibi tesirat yapılacaksa onu düşünelim de bir karar mı olacak? Yoksa sual ile mi olacak? İstizahla mı olacak? Ne yapacaksanız yapınız da şuna bir hâtime verelim.

RİFAT B. (Tokad) — Ne yapılırsa ve ne yapsanız mümkün değildir.

TAHSİN B. (Aydın) — Bu mesele hakkında bendeniz de müsaadenizle bazı malûmatımı arz edeyim. Bundan bir ay evvel Etlik'te birinin muhteşem bir köşkünde bağın ağaçlarıyla beraber yalnız bu kış tahribattan vîkayesi için meccanen oturmağım hakkında bir teklif vâkı oldu. Gidip göreyim dedim. Efendiler orada öyle muhteşem daireler tahribedilmiş ki, bugün her birisi beş on bin lirayla yapılmaz ve yapılmak imkânı yoktur. Bazı kimselerin bir iki aydan beri güya orada ashabından müsaade almak suretiyle o ebniyeyi yıkıp enkazını buraya getirmekte olduklarını işittim. Fakat calibi dikkat olan şey şudur ki, bütün bu enkaz, bu kiremit, tahta parçaları bunlar hep asker arabalarıyla taşınıyor. Sonra gittiğim ebniyenin kısmen yıkılıp enkazı alınmaya başlanmış ve gördüğüm ebniye içerisinde birtakım balta güğümleri de mevcuttur. Asker arabaları da bir taraftan taşıyor. Emniyeti Umumiye Müdüriyetinin karşısında bir arsa var. Bu kerestelerden bir kısmını oraya taşıyorlar. Az çürükçelerini derhal parçalayıp firmalara satıyorlar. Sağlam keresteleri de inşaat için satıyorlar. Bizim grupumuzun içtima ettiği dairenin alt tarafında geniş bir arsa vardır. Bir kısmı da oraya geceli gündüzlü taşınmaktadır. Eğer bunlar askerî firmalar için, ihtiyacı askeriye için, odun ihtiyacından dolayı taşınıyorsa, askerî arabalarının kiremit taşımaya ne mecburiyeti vardır? Efendiler malûmuâliniz müsait zamanlarda birçok ashabı servet mücerret yazın ailelerini orada barındırmak için kasabada ihtiyar ettikleri masraf kadar orada masraf ihtiyar ederek, birtakım muhteşem ebniye yapmışlar ve bu ebniyenin hatırı için birçok bağlar, bahçeler yatıştırmışlar. Hükümet bir taraftan o mülklerin vergisini alırken diğer

taraftan da o bahçenin mahsulâtından üşür alıyor. Halbuki bunların hepsi de haraboluyor. Dahiliye Vekili Fethi Beyin nazarı dikkatini celbetmeye mecbur oldum: Polis Müdüriyetine havale ettiler. Hakikaten Polis Müdürü tahkikat iera etti. Bunların askerî arabalara taşınmakta olduğunu ve bunu yapan odun mütaahhitleri olduğunu, odun mütaahhitlerinin isimlerini, hepsini meydana çıkardı. Fakat o meydana Harbiye Dairesi Riyaseti imzasiyle bir tezkere gösterdi bana, o mütaahhide yazılmış. Efendim ihtiramatla başlayarak, ve arzı tazimatla bitirerek, öyle bir tezkere yazmış. Bu şenaeti, bu tahribatı yapan bir adama Harbiye Dairesi Reisinin böyle yazması mutlaka onunla ortak olmasını müeyyittir. Polis Müdürü dedi ki gördünüz mü efendim? Ben bunlarla uğraşmak mecburiyetindeyim. Yüz bin defa karar verelim, milyon defa tebligat yapalım, temenniyatta bulunalım, istirhamatta bulunalım, Hükümet bildiğini yapacaktır. Bu levazımcılar, bu konturatçılar bunu yapacaklardır ve bizim tesirimiz yoktur. Eğer biz vazifemizi ifa etmek istiyorsak o Vekilleri buraya getirip burada istizaha çekeelim ve tekmevi beline vurup atalım. Tekmil meseleyi onlardan soralım. Binaenaleyh bunun istizaha kalbini teklif ederim. Vazifelerini ifa etsinler, artık bu kadar tahribat olmaz.

REİS — Efendim maksat malûm. Müzakerenin... (Söylenecek sadaları, gültülüler)

HACI GARİB AĞA (Malatya) — Biz buraya büyük dâva için geldik. Söğüt ağacı dâvası için gelmedik. (Yaşa sadaları, alkışlar)

RAGİB B. (Kütahya) — Efendiler Ankara'yı Merkezi Hükümeti Milliye yapmak suretiyle tarihî bir belde yaptığımızdan dolayı Ankarâ ne kadar müftehirse bu bağlara iera edilen tahribattan ve bağ köklerine vukubulan tecavülden dolayı da o nispette dağdardır. Ve ilelebet Ankarahlı bizi affedemeyeceklerdir. Binaenaleyh bu meseleyi ehemmiyetsiz telâkki etmiyelim. Çünkü Payitahtımız olan, Merkezi Hükümetimiz olan Ankara'nın bütün çoluk çocuğuna varınca kadar hukukuna taallûk eden gayet mühim ve nazik bir meseledir. Bugün iki yüz senelik, 400 - 500 senelik hâtıratı ihtiva eden ağaçlar bir balta ile yere yuvarlanıyor. Bir Ankaralı «dört tane evlâdım öldü, hiç acımadım. Fakat yanımda (70) tane meyva ağacı kestiler

ve bir köşkümü yıktılar. Dünyada bunu unuttuğum» diyor. Binaenaleyh bu mesele Dahiliye meselesi değildir. Bilhassa bu tahribatı yapan askerlerdir. Müdafaa-i Milliye Vekâletinin, şiddetli olarak, nazarı dikkatini celbetmelidir. Bu askerlerin önüne geçsin, bu tahribatın bir an evvel önüne geçsin ve Ankara ahalisini teessürden, teessüften kurtaralım.

REİS — Müzakerenin kifayeti hakkında bir takrir var. Karesi Mebusu Basri Beyin.

Riyaseti Celileyé

1. — Müzakere kâfidir.

2. — Gerek Ankara'da ve gerek diğer mahallerde bağlarda ve sair yerlerde icra edilen tahribatın derhal önüne geçilmesinin, müsebbiplerinin en ağır cezalarla tecziye olunmasının ve neticesinin Meclise bildirilmesinin Heyeti Vekileye tebliğini teklif ederim.

Karesi
H. Basri

REİS — Evveleminde müzakerenin kifayeti ni reye koyuyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü.

Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin takririni :

Riyaseti Celileyé

Bağlar bu memleket halkının mabihihayatıdır. Her birisi birer hayatı beşer kadar kıymetli olan eşcar lâyenkati mahiv ve telef ediliyor. Bunun bu şekilde devamı hayat ve iktisad memleketle kabili telif değildir. Binaenaleyh şimdiye kadar vukubulan teşebbüsattan bir semere hâsıl olmadığı da meydandadır. Şu halde bu işle bizzat Meclisin alâkadar olması zarureti hâsıl olmuştur. Binaenaleyh bu hususta tetkikatta bulunmak ve neticesine göre Müdafaa-i Milliye ile müşterek ve katî bir karar ittihaz edilmek üzere Meclisten beş zattan mürekkep bir heyetin şubelerden intihap ve işe hablasını müstacelen teklif eylerim.

Süleyman Sırrı
Yozgad

REİS — Efendim; müsaade buyurun, Süleyman Sırrı Beyle Basri Beyin takririni birdir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Bey şimdiye kadar, bu Meclis burada toplanıldıktan beri ne yapıldıysa tesiri olmadı. Bende-

niz diyorum ki, telef edilen öküz ile tahribedilen bağın farkı nedir? Binaenaleyh Meclis bir komisyon teşkil ederek, telef olan hayvanatın müsebbiplerini tetkik ettirir. Üç beş zattan mürekkep bir heyet de bunun hakkında Müdafaa-i Milliye ile anlaşır ve önünü alır.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Memleketin hayvanatı hakkında Meclisten bir anket teşkili, tetkikatı teşriyede bulunması memleketin en büyük serveti olan hayvanatın muhafazası meselesiydi. Fakat şahsi ve mahallî olan bir mesele için böyle Meclisin tetkikatı teşriye kuvvetinin istimaline mahal yoktur. Artık Hükümetin kuvve icraiyesi buna da kâfi olamazsa sonu ne olur rica ederim? Binaenaleyh bunu Hükümete havale etmek lâzımdır. Yapamazsa ademiitimat beyan ederiz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — İnşallah ikinci bir şikâyette bulunmazsınız.

REİS — Efendim, Basri Beyin takririni kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Efendim, Hariciye Vekâleti Vekili intihabedeceğiz.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Bu tahribat yalnız Ankara'ya muhassır değil, bilhassa İstanos kazasında, Kırşehir sancağında, her yerde tahribat vardır.

REİS — Efendim, tensibederseniz Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey hareket ediyor. Hariciye Vekil Vekili intihabedeceğiz. Reyinizi ihzar buyurunuz.

YUNUS NADİ B. (İzmir) — Arkadaşlar, Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey vekil olacak arkadaş için Reis Paşa Hazretleri bendenizi de namzet göstermişler Celâl Beyefendiyle beraber. Gerek meşagilimin kesretine ve gerek maslahatın menfaatine bu meselede bendenizi affetmenizi ve benim yerime Celâl Beye rey vermenizi rica ederim.

FEYZİ Ef. (Malatya) — Celâl Bey o halde müttetikan kabul olunmuştur. Rey istimaline lüzum yoktur.

REİS — Efendim, lütfen reyinizi istimal buyurunuz.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Hariciye Vekâleti intihabı için birkaç namzet gösterilmiştir. Halbuki usulen geçen defa dahi emsali sebk ettiğinden Meclisi Âli intihapta serbesti-

sini muhafaza etmelidir. Tefsir suretiyle namzet gösterilmiş olduğundan Hariciye Vekâleti meselesinde biraz düşünmek lâzımdır. Ve Meclis serbestisini izhar etmelidir. Meclis mukayyet değildir.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Efendim; bundan evvel yapılan bir intihap dolayısıyla Heyeti Celileniz bir meselei hukukiye karşısında bulundu. Bu meselei hukukiye halledilmedikçe böyle namzet iraesiyile intihap ierası doğru değildir.

RASİH Ef. (Antalya) — Eski kanun lâğvedilmedi ki, kanun ortadadır.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Beyefendi bendeniz meselei hukukiye diyorum. Ona göre muhakeme edin de ondan sonra söyleyiniz.

Efendim; bundan evvel yapılan İktisat Vekâleti intihabında Meclis Reisi bütün Meclisi namzettir, diye göstermek suretiyle kendisone verilmiş olan haktan feragat etmiş. (Hayır, sadaları) Ve Meclisi Âli de bu esas dâhilinde intihabetmek suretiyle Riyasete vermiş olduğu hakkı ref'etmiştir. Bu bir meseledir. Binaenaleyh bunda namzet irae edilmesi doğru değildir. Bundan evvelki intihap veçhile Meclis, içinden istediğini intihabeder. (Hayır, sadaları)

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Dinlemeyiz. Nedir bu canım? İllallah.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Hakkı Hami Beyefendinin bu iddiası Meclisin şerefine ve haysiyetine bir darbedir. Zira bu söziyle Reisin yaptığı... (Gürültüler) Müsaade buyurunuz, efendim. Zira bu söziyle Hakkı Hami Beyefendi Reisin Meclisi Âliyi namzet göstermesi dolayısıyla Meclisin yaptığı kanunu ilga eder demek istiyor, gibi bir şeyi meydana koyuyor. Reiste o salâhiyet yoktur. Reis kanununuza tecavüz edemez.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Efendim; yanlış anladınız. O, bir hakkından feragat etti. Mec-

lis kabul ve tasvibetti. (Şiddetli, gürültüler) (Hayır, sadaları)

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Yunus Nâdi Bey kabul buyumuyorlar. Yalnız Celâl Bey kalıyor. Bir adam namzet kalınca intihapta ne mâna kalır?

İHSAN B. (Cebelibereket) — Reis Paşanın o hakkından feragat etmediği bu teklifle sabittir. Münakaşaya ne lüzum vardır? (Gürültüler)

BASRİ B. (Karesi) — Yunus Nâdi Bey istifa etti, yalnız bir zat kaldı, eğer böyle olursa tâyin olur. İntihabolmaz.

REİS — Efendim Yunus Nâdi Bey istifa etmiyor. İtiraz ediyor. Reylerinizi yine verirsiniz. Lütfen reyinizi izhar edin.

(Reyler toplandı)

REİS — Efendim reylerini istimal buyurmayan zevat varsa lütfen reylerini versinler.

(Sıdkı B. Malatya, Hilmi B. Bolu, Tahsin B. Aydın tasnifi âraya memur edildiler.)

3. — AZAYI KİRAM MUAMELÂTI

1. — *Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beye izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Efendim arkadaşın biri hakkında Divanı Riyasetin bir mezuniyet kararı var. Okunacak.

Heyeti Umumiyyeye

Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beye dört ay mezuniyet itası Divanı Riyasetçe tensib edilmiş olmakla Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisisanisi
Adnan

REİS — Abdülkadir Kemali Beyin dört ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmistir.

On dakika teneffüs edilmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

İKİNCİ CELSE

Saat : 3,5

REİS — Birinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTİP : Âtîf Bey (Kayseri)

REİS — Efendim celseyi küşadediyorum. Hariciye Vekâleti Vekilliği için yapılan intihabatta reye iştirak edenlerin adedi 181, 52 müstenkife karşı 124 reyle Mahmud Celâl Bey (Saruhan) Hariciye Vekâleti Vekilliğine intihabolunmuştur. (Allah muvaffak buyursun sesleri)

8. — MAZBATALAR

1. — *Dahiliye Vekâleti 1337 senesi bütçesinin tahsisatı muhtelif maddesine dört bin on lira ilâvesine dair kanun lâyihası ve Dahiliye ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları.*

REİS — Efendim Dahiliye Vekâleti bütçesine tahsisat ilâvesine dair bir mesele vardır ve ruznamede dâhildir. Tensip buyurursanız onu

çıkaram. Bir maddeden ibarettir. (Hay hay sesleri)

19 . XI . 1337

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine
Senei haliye Dahiliye Vekâleti bütçesinin 151 nci faslının dördüncü tahsisatı muhtelif maddesine dört bin on lira tahsisat itası hakkında tarzım kılınıp İcra Vekilleri Heyetinin 19 . XI . 1337 tarihli içtimaında kabul edilen kanun esbabı mucibe lâyihaları rapten takdim kılınmıştır. İfayı muktazasıyle neticesinin işarına müsaade buyurulmasını rica ederim.

İcra Vekilleri Heyeti
Reisi ve Erkânı
Harbiyei Umumiye V.
Fevzi

	Yekûn Lira	Şehrîsi Lira	
90×12	1 080	90	Şimmir meşayihinden Ferhan Paşazade Hamid ve biraderlerine verilen muhassasatın seneliği
1 300 ×12	15 600	1 300	Şeyh Sünusi Hazretlerine ve maiyeti erkânına verilmekte olan muhassasatın seneliği
300× 5	1 500	300	Şeyh Sünusi Hazretlerinin mütezayit ihtiyacının tevhinine medar olmak üzere maiyeti erkânına verilmekte olan 300 liraya Teşrinievvel 1337 iptidasından itibaren 300 lira ilâvesiyle muhassasatlarının bin altı yüz liraya iblâğından dolayı hâsıl olan fark
250× 3	750	250	Şeyh Mehmed Elküfrevî Hazretlerinin Mart, Nisan Mayıs muhassasatına tesviye olunup ahiren kat'olunan
Bir defacık	80	—	Şeyh Sünusi Hazretlerinin eşyasının Kayseri'den Ankara'ya kadar nakliye ücretine verilen
	19 010		
	— 15 000		Muvazenei Maliye Encümenince kabul olunup itası lâzımgelen tahsisat.
	4 010		

Esbabı mucibe lâyihası

Dahiliye Vekâleti bütçesinin 151 nei faslının dördüncü tahsisatı muhtelif maddesinden maaş ve masraf olarak senevi tesviye olunan miktarı tahsisat balâda irac edilmiş olduğundan mezkûr maddenin dört bin on lira ilâvesiyle on dokuz bin on lira tahsisat olarak kabulü lâzımdır.

Senei haliye Dahiliye bütçesinin yüz elli birinci faslının dördüncü tahsisatı muhtelif maddesine dört bin on lira tahsisat itası hakkında lâyihaî kanuniye

MADDE 1. — Senei haliye Dahiliye bütçesinin yüz elli birinci faslının dördüncü tahsisatı muhtelif maddesinden dört bin on liranın sarfına mezuniyet verilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden meriyüliçeradır.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrasına Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

İçra Vekilleri Heyeti Reisi ve
Erkânı Harbiyei Umumiye Vekili
Fevzi

Ser'ye Vekili	Müdafaai Milliyeye V.
Fehmi	Memuriyette
Adliye Vekili	Dahiliye Vekili
Refik Şevket	Fethi
Hariciye Vekili	Maliye Vekili
Yusuf Kemal	Hasan Hüsnü
Maarif Vekili	Nafia Vekili

İçtimada bulunmamıştır İçtimada bulunmamıştır

	Sıbhiye ve Muaveneti
İktisat Vekili	İçtimaiye Vekili
Mahmud Celâl	Dr. Refik

Dahiliye ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbataları

Tahsisatı mezkûrenin aynen kabulü muvafık görülmekle Muvazenei Maliye Encümeni Riyaseti Aliyesine takdim kılındı.

Dahiliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Haydar	Zekâi
Kâtip	Âza
Kayseri	Niğde
Âtıf	Ata
	Ziyacddin

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası
Dahiliye Vekâleti 1337 bütçesinin 151 nei faslının dördüncü tahsisatı muhtelif maddesine

ilâveten dört bin on lira tahsisat itası hakkındaki lâyihaî kanuniye ve merbutu cetvel encümenimizde mütalâa ve tetkik olundu. Cetveli mezkûre nazaran meblâğı mezburun iki bin dört yüz otuz lirası bâzı zevata verilmekte olan tahsisattan dairesince vaktiyle noksan hesap ve talebedilmiş ve bin beş yüz seksen liranın da şeyh Sunusi Hazretlerinin mütezayit ihtiyacının tehvinine medar olmak üzere 5 Tteşrinievvel 1337 iptidasından itibaren şehri üçer yüz liradan ilâveten verilmekte bulunmuş olduğu anlaşılmiş ve görülen lüzum üzerine bu bapta mütalâası istifsar kılınan Dahiliye Encümenince de keyfiyet tasvibedilmiş olmakla tahsisatı mezkûrenin aynen kabul edilmiş olduğu arz olunur.

Reis	Mazbata Muharriri
Saruhan	Menteşe
Reşad	Dr. Tevfik Rüçdü
Kâtip	Âza
Ertuğrul	Niğde
Mustafa Kemal	Ahmed Hakkı
Âza	Âza
Antalya	Muş
Ali Vefa	Ahmed Hamdi
Âza	Âza
Yozgad	Çorum
Süleyman Sırrı	Haşim

REİS — Efendim; kanunun heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı? (Hayır, sadaları) Kanunun heyeti umumiyesi hakkındaki müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

Senei haliye Dahiliye Vekâleti bütçesinin yüz elli birinci faslının dördüncü tahsisatı muhtelif maddesine ilâveten dört bin on lira tahsisat itası hakkında Kanun

MADDE 1. — Senei haliye Dahiliye bütçesinin yüz elli birinci faslının dördüncü tahsisatı muhtelif maddesinden dört bin on liranın sarfına mezuniyet verilmiştir.

REİS — Birinci maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden meriyüliçeradır.

REİS — İkinci maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrasına Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

REİS — Maddeyi kabul edenler ellerini kaldırırlar. Kabul edilmiştir efendim. Heyeti umumiyesini tâyini esamî ile rey'e vaz'ediyoruz.

2. — *Tedariki vesaiti nakliyei bahriye Kanununun müzeyyel kanun lâyhıası ve Müdafaai Milliye ve Adliye encümenleri mazbataları*

REİS — Efendim reyler toplanırken Vesaiti Nakliyei Bahriye kazalarının sureti tazmini hakkında bir maddeki bir kanun var. Tensib ederseniz onu da okuyayım. (Hay hay sadaları).

Esbabı mucibe

Büyük Millet Meclisi Hükümetinin teşekkülünden mukaddem Müdafaai Hukuk Cemiyatınca nakliyatı askeriyeyi iera ve düşmanı tarassudeylemek gibi müdafaai vatan emrinde istihdam edilmiş olan ve eşhasa ait bulunan sefaîni ve merakibi bahriyeden bâzıları düşman tarafından zabıt ve musadere ve gark edilmek suretiyle hasar ve ziyaa duçar edildiği eihetle sefaînini Hükümeti Milliye'nin ve Müdafaai Hukuk cemiyetlerinin emrine terkle ibrazı measiri hamiyet ve fedakâri eyliyen ashabının şu suretle mâruz kaldıkları zararlarının Hükümetçe telâfisi lâzimedem görülmüştür. Gerçi vesaiti nakliyei bahriyeye aid olmak üzere 12 Mart 1332 tarihli bir kanun mevcut ise de işbu kanun hükümetçe seferberlik esnasında nakliyatı bahriyede istihdam edilmek üzere alelûsul komisyonu mahsusları tarafından alınmış ve alınacak olan sefaîni ve merakibi bahriyeye munhasır olmasına mebni hükmü haricinde kalan salifûlarz sefaîni ve merakibi bahriyeye de kanunu mezkûr hükmünün teşmilini temin için merbut mevaddı müzeyyele kanuniye tanzim ve takdim kılınmıştır.

Vesaiti nakliyei bahriyenin sureti tedarikiyle hasar ve kazalarını sureti tazmini hakkındaki 12 Mart 1332 tarihli Kanuna zeyil sureti

MADDE 1. — Hükümeti Milliyece nakliyatı askeriyeyi iera ve düşmanı tarassudeylemek gibi müdafaai vatan emrinde istihdam edilip de düşman tarafından zabıt ve musadere veya gark edilmek suretiyle duçarı hasar edilen ve eşhasa ait bulunan sefaîni ve merakibi bahriye Müda-

faai Milliye Vekâleti bütçesinin nakliyat tahsisatından bedelen tazmin olunur.

MADDE 2. — Tazminatın miktarı Müdafaai Milliye Vekâletiyle ashabi tarafından intihab olunacak ehlihıbre marifetiyle yedinci maddeye tevfikân takdir edilir.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Müdafaai Milliye, Dahiliye, Adliye Maliye Vekilleri memurdur.

Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası Riyaseti Celiley

Harbi Umumi esnasında nakliyat ve sevkiyatı askeriyede istihdam edilmek üzere vaziyed olunan merakibi bahriyenin ziyâi halinde ashabının zarar ve ziyânlarının tazmini için kanunu mahsus mevudolduğu ve her hangi bir müstedi için ayrıca bir kanun yapılması bittabi doğru olamayacağı, şu kadar ki : Müstedinin ihkakı hakkı icabı adalet olmakla hükümet dosyalarında bulunması lâzımgelen bu baptaki evrakı müteferrianın da ahzi ile keyfiyetin bu iki nikatı nazardan Adliye Encümeninde tetkikiyle neticenin Heyeti Umumiyeye arzı zmnında evrakın Adliye Encümenine tevdiî müttefikân karargir olmuştur.

Müdafaai Milliye En.	Mazbata Muharriri
Muvakkat Reisvekili	Trabzon
Ömer Lûtfi	Hüsrev
Kâtip	Âza
	Trabzon
Memduh Necati	Recai
Âza	Âza
Lâzistan	Gene
Necati	Vâsıf
	Âza

Adliye Encümeni mazbatası

Hükümeti Milliye'nin teessüsünden akdem Müdafaai Hukuk Cemiyetince hidematı vataniyede istimal edilip de eşhasa ait bulunan sefaîni ve merakibi bahriyeden bâzıları düşman tarafından musadere ve gark edilmek suretiyle hasar ve ziyaa uğrıyan sefaîni ashabının mâruz kaldığı zararın tazmin ve telâfisini teminen hükümetçe tanzim olunup Müdafaai Milliye Encümeninin inzımanı mütalâasıyle encümenimize muhavvel 25 Mayıs 1337 tarihli üç mad-

delik teklifi kanuni mütalâa ve tetkik olundu. Hükümetin esbabı mucibe mazbatasında Büyük Millet Meclisi hükümetinin teşekkülünden akdem Müdafaa-i Hukuk cemiyetleri tarafından nakliyatı askeriyeye icra ve düşmanı tarassudeylemek gibi müdafaa-i vatan emrinde istihdam ve istimal edilmiş olup da eşhasa ait bulunan bu misillü sefain ve merakibi bahriyeden bâzılarının zabıt ve müsadere ve gark edilmek suretiyle hasar ve ziyaa duçar edildiği cihetle sefaini Hükümeti Milliye'nin ve Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinin emrine terkle ibrazı measiri hamiyet ve fedakâri eyliyen ashabı sefainin mâruz kaldığı zararlarının tazmini lâzimededen bulunduğu ve seferberlik müddetince tarafı Hükümetten nakliyatı bahriyede istihdam edilmek üzere alelûsul komisyon mahsusları tarafından alınmış ve alınacak olan sefain ve merakibi bahriyeye ait 12 Mart 1332 tarihli Kanunun bu kabîl ashabı hukuka teşmîli mümkün olamamakta bulunduğundan bu ciheti teminen ve tevsian kanun vaz'ına lüzum hâsıl olduğu gösterilmektedir. Encümenin noktai nazarı dahi vesaiti nakliyei bahriyeleriyle müdafaa-i vatan gibi âli bir maksat uğrunda gerek Hükümeti Milliye'nin emir ve istihdamı tahtında ve gerek İstanbul ile kat'ı rabita olunarak, Hükümeti Milliye'nin teessüsü arasında geçen âni fâsıl da Müdafaa-i Hukuk cemiyatının evamir ve talimatına tevfi-kan düşmanı tarassut ve nakliyatı askeriyeyi temin zmnında çalıştırılmakta iken düşman tarafından zabıt ve müsadere veya gark edilmek suretiyle hasar ve ziyaa uğrıyan sefain ve merakip ashabının temin ve tazmini hukuku muvafıkı âdil ve hakkaniyet görülmüş ve esbabı mucibe mazbatasında irae ve beyan edilen 12 Mart 1332 tarihli Kanun hükmü seferberlik müddetine mahsur ve maksur olup hidematı milliyeye mütaallik hâdisatta işbu kanun hükmünün tabiki belki de gayrimümkün görülerek ziyaa hukuku müeddi olabileceğinden ve Hükümetin mütalâasına nazaran en ziyade pişi mütalâaya alınan cihet İstanbul'un işgali üzerine hâdis olan kat'ı rabita ile Hükümeti Milliye'nin teessüsü arasında güzerân eden müddet zarfında tahakkuk edecek hasarat ve ziyat için bir çare-i hal taharrisinden ibarêt görüldüğünden tatbikatça bir gûna müşkülâtı mucibolmamak üzere Hükümetçe teklif olunan birinci ve ikinci maddeler tadilen ve üçüncü madde aynen ekseriyetle ka-

bul olunarak Heyeti Umumiyyeye arz olunur.

Adliye En. Reisi	Mazbata Muharriri	
Bursa	Biga	
Osman Nuri	Hamid	
Âza	Âza	
Canik	Siird	
Okunamadı	Esbabı muhalefetimi	
	Heyeti Umumiyyeye arz	
	edeceğim.	
	Mustafa Sabri	
Âza	Âza	Âza
Canik	Siird	Muş
	Hacı Nuri	Abdülгани

Vesaiti nakliyei bahriye hasar ve kazalarının sureti tazmini hakkında Kanun

Hükümetin teklifi :

MADDE 1. — Hükümeti Milliye'ye nakliyatı askeriyeyi icra ve düşmanı tarassudeylemek gibi müdafaa-i vatan emrinde istihdam edilip de düşman tarafından zabıt ve müsadere veya gark edilmek suretiyle duçar hasar edilen ve eşhasa ait bulunan sefain ve merakibi bahriye Müdafaa-i Milliye Vekâleti yevmiyesinin tazminat tahsisatından bedelen tazmin olunur.

MADDE 2. — Tazminatın miktarı Müdafaa-i Milliye Vekâletiyle ashabı tarafından intihab-olunacak ehlihibre marifetiyle yedinci maddeye tevfi-kan takdir edilir.

MADDE-3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Müdafaa-i Milliye, Dahiliye, Adliye, Maliye Vekilleri memurdur.

Encümenin kabul ettiği şekil :

MADDE 1. — İstanbul'un tarihi işgali-ne müsadif olan 16 Mart 1336 tarihinden Ankara'da Hükümeti Milliye'nin zamanı teessüsü olan 5 Mayıs 1336 tarihine kadar Hükümeti Milliye'nin dairei nüfuz ve idaresine tâbi sevahille menatıkı meşgulede hidematı vataniyeye tahsis olunarak Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti emrinde veya Hükümeti Milliye'ye nakliyatı askeriyede istihdam edilip de hasar ve ziyaa uğradığı usulen tahakkuk eden her nevi sefain ve merakibi bahriye ashabına 12 Mart 1332 tarihli Kanun hükmüne tevfi-kan Müdafaa-i Milliye bütçesinin nakliyat tahsisatından tazminat ita olunur.

MADDE 2. — Tazminatın miktarı Müdafaai Milliye Vekâletiyle ashabi tarafından intihab-olunacak ehlihibre marifetiyle 12 Mart 1332 tarihli Kanunun yedinci maddesine tevfikan takdir edilir.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Müdafaai Milliye, Dahiliye, Adliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

REİS — Efendim, kanunun heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendiler kanunun aslına muvafık olmakla beraber encümen bâzı hususta tereddüt göstermiş. Hükümeti Milliye'nin teşekkülünden evvel veya sonra, bu millete hangi zamanda hizmet etmiş olursa olsun bilâkaydüşart tazmini lâzımgelir. Çünkü; Heyeti Temsiliye yine meşru bir esasa müstennitti. Efendiler; Heyeti Temsiliye zamanında Müdafaai Hukuklar, düşman istilâsına mâni olmak için yine o Hükümetin - Hükümet değişmemiştir. - nam ve hesabına, bayrağını, kanununu yaşatmak üzere tecelli eden irade idi. Bu ister Büyük Millet Meclisi şeklinde olsun, isterse başka bir şekilde olsun, ne şekilde olursa olsun, bu uğurda zayi olmuştur, ashabi fedakârlık yapmışlardır. Tarih falan zihnimize sokmayın! Bilâkaydüşart ve bilâtereddüt tazminin kabulünü istirham ediyorum...

SALİH Ef. (Erzurum) — Hüseyin Avni Beyin dediği gibi bendeniz de şu kanunun aynen kabulünü rica edeceğim; ve bir şey hatırlatacağım. Geçen sene iyi bir zamanda ve şu mevsimde sahil ahalisinden bâzılarının İzmit önüne torpil dökmek meseleleri vardı. Ve bu suretle beş on tanesi de kendi kayıklarıyla beraber kayboldular. Hattâ tanıdığım birisi, bir kahraman var ki, maiyetinde bulunan 30 - 40 adamla beraber bir iki seneden beri bu işle iştigal ediyordu. Bu adam şahsan, ailesiyle, oğullarıyla, yeğenleriyle birçok çalıştıktan sonra avensini de, evlâtlarını da kaybetmiştir. Hakikaten buralar ahalisinden birçokları kayıklarıyla, motorlarıyla hizmet etmişler. Ve zaradide olmuşlardır. Ve pekçok fedakârlık yapmışlar ve zayıata uğramışlardır. Ve bu teklifi kabul etmek muvafıktır.

REİS — Efendim; heyeti umumiyesi hakkında başka söz istiyen var mı?.. (Hayır, sadaları) Heyeti umumiyesi hakkındaki müzake-

reyi kâfi görenler ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

MADDE 1. — İstanbul'un tarihi işgaline müsadif olan 16 Mart 1336 tarihinden Ankara'da Hükümeti Milliye'nin zamanı teessüsü olan 5 Mayıs 1336 tarihine kadar Hükümeti Milliye'nin dairei nüfuz ve idaresine tâbi sevahille menatıki meşgulede hidematı vataniyeye tahsis olunarak Müdafaai Hukuk cemiyeti emrinde veya Hükümeti Milliyece nakliyatı askeriyede istihdam edilip de hasar ve ziyaa uğradığı usulen tahakkuk eden her nevi sefain ve merakibi bahriye ashabına 12 Mart 1332 tarihli Kanun hükmüne tevfikan Müdafaai Milliye bütçesinin nakliyat tahsisatından tazminat ita olunur

REİS — Efendim, madde hakkında söz istiyen var mı?

YAHYA GALİB B. (Kuşehir) — Efendim, burada Hükümetin tarihi teessüsü Nisandır. 5 Mayıs değildir. Madde 5 Mayıs diyor; bu tashih edilmelidir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — O 23 Nisan Meclisin içtima tarihidir, Hükümetin teessüs tarihi değil...

YAHYA GALİB (Kuşehir) — Hükümet de Büyük Millet Meclisi Hükümetidir. Başka Hükümet değil ya...

BASRİ B. (Karesi) — Reis Bey acaba bu tazminat suretiyle verilecek şeylerin miktarı bedeli neye balığ oluyor? Vekilleri tarafından izahat verilsin, yoksa ezbere kabul edemeyiz...

BEHCET B. (Kângır) — Efendim, bu teklif mahiyeti itibariyle pek doğru bir tekliftir. Bendeniz de kabulü taraftarım. Fakat bir noksanı var. Sevahilde şu suretle zarara duçar olan evlâdı vatan gibi, dâhili memlekette de vesaiti nakliyeye, atım, arabasını ve sairesini ita suretiyle bütün fedakârlığını ibzal edenler de vardır. Bunların hukuku mevzuubahsedilmiştir. Binaenaleyh bunlar için de bir sureti tesviye gösterilirse bendeniz de bu kanunun kabulüne taraftarım.

NAFİZ B. (Canik) — Efendim, bendeniz mazbatanın imzasında bulunmadığım için izahat arz etmek de tehhür etti. Fakat bilâhara meselenin esasını tetkik ettim, kısaca arz edeyim: Hükümeti milliye'nin teşekkülünden mukaddem Ankara'ya, yani İstanbul'dan Anadolu sevahline cephaneye sevk eden bâzı kayıklar var.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Bedava mı getirmiş?

NAFİZ B. (Devamla) — Müsaade buyurun. Bu kayıklar esnayı rahta, düşman tecavüzatına mâruz kalmış, bâzıları batmış, bâzıları müsadere edilmiştir. Malûmuâliniz nakliyatı bahriye hakkında bir kanun vardır ve o kanunda bâzı kuyut ve şurut mevcuttur. Orada diyor ki: Hükümet namına ve emrine alınacak olan merakibi bahriye için evveleminde liman riyasetlerince mevcut komisyon huzurunda o kayığın veyahut geminin kıymeti takdir edilir. Mazbata yapılır ve şayet zayıat olursa ne suretle tazminat yapılacaktır? Buna dair mukavele akdedilir gibi kuyut ve sarahat vardır. Halbuki bu kuyut Hükümetin mevcudiyeti zamanıdadır. Hükümet olmadığı zamanlarda bâzı fedakâr insanlar İstanbul'dan veyahut Rusya sahillerinden Anadolu sevhiline kendi kayıklarını ve kendi vesaitini tahsis ederek nakliyatta bulunmuşlardır. Ve esnayı nakliyatta da zararlar görmüşlerdir. Bunun için o kanun haricinde olarak, Hükümet tazminat itasını teklif ediyor. Biz tetkik ettik efendim. Bu gibi Hükümet emrinde veyahut Müdafaa-i Hukuk cemiyetleri emrinde veyahut doğrudan doğruya Hükümeti Milliye emrinde zayıata uğrıyan kayıklar, motorlar, ve vapurlar varsa, bunlar için kanunun madde-i mahsusası mucibince fiyat takdir edilsin ve o suretle tazmin edilsin, demiştik. Sonra encümünde ihtilâfi mucibolan bir nokta var. İstanbul'un işgali ile Ankara'da Hükümeti Milliye'nin teessüsü tarihine kadar olan zamanda bu suretle zayı olan kayıklar için tazminat itası meselesi mevzuubahsolmuş ve zannederim arkadaşların bâzısı, gerçi Büyük Millet Meclisi 23 Nisanda küşadedilmiştir, fakat Ankara'da Hükümetin teessüsü tarihi 5 Mayıs'tır. Binaenaleyh Hükümetin teessüsü ettiği ana kadar geçen fâsılada bu suretle vukubulan zayıata tazminat verilecektir. Fakat Hükümet teessüsü tarihinden itibaren bu bapta bir kanun mevcud olduğundan o kanun mucibince muamele olunur, demişler. İşte şu kanun o fâsılaya ait bir kanundur. Kanun vaz' edilirken şahıs üzerine vaz' edilmez. Hükümet bu kanunun tatbikatında...

LÜTFİ B. (Malatya) — Hasar lâyetenahi ise..

NAFİZ B. (Devamla) — Hasar lâyetenahi ise lâyetenahi tazminat verilecektir.

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Umumi

veya kısmen yapılan seferberliklerde berrî ve bahri; şahsa ait gerek vesaiti nakliye ve gerekse mebanîye muvakkaten vâkı olan işgalleri tazmin edecek kanun mevcuttur. Ve bu kanunlar sırf emakine aittir. Ve umumi seferberlikte ve haliharbde ihtiyacı askeriye için muvakkaten işgal edilecek emakine iras edilen zararın tazminini temin eder. Diğerî nakliyatı bahriyeye aittir. Buna dair de encümen namına Nafiz Beyefendi lâzımgelen izahatı verdiler. Fakat bu kanunların vesaiti nakliyei berriye ve bahriyeye aidolan tazminat meselesinde, tedariki vesaiti nakliye Kanununda kâfi derecede mevat ve ahkâm mevcuttur. Ve bunların ödenmesi meselesi ayrı bir maliye meselesidir. İhtimal ki, milyonlar ve milyarlar balığ olan tazminat ödenir veya ödenmez, o; ayrı bir meseledir. Şimdi yalnız tahakkuk meselesidir. Bendenizin bundan anladığım mevcudolan kanunların gösterdiği şeraiti ifa edecek devair vaktiyle teessüs edemediğinden o şeraitin ifa edilemediği zamana ait hususi ve birktakım kuyudu istisnaiyeyi havi bir kanun teklif edilir. Esas itibariyle muayyen zamana aidolduğu için bendeniz de bu kanuna taraftar olabilirim. Yalnız bunun tahakkuk zamanı geçmiştir. 5 Mayıs'tan sonra vâkı olacak hasaratı bahriye, umumi kanuna tâbidir ve o konan madde de zaten o ciheti temin ediyor. 5 Mayıs 1336 tarihine kadar az bir zaman zarfında vukua gelen hasaratı bahriyenin şimdiye kadar tahakkuk etmesi lâzımgelirdi. Lütfen buna dair Müdafaa-i Milliye Vekâleti bir miktar tesbit ederse zannederim ki, kanunun kabulünde pek ziyade sühulet kesbedilmiş olur. Yok, miktarı hasaratı berriye gibi tahakkuk edip de tesviyesi gayrimümkün bir şeyle bu kuyut ve şurut için istisnai ahkâm vaz'ına da hacet kalmıyacaktır zannederim. Her halde hasarat azdır. Tahakkuk etmiş bir miktar mevcutsa lütfen onu söylesinler.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Bey mevzuubahsolan hak mıdır? Yoksa miktar mıdır?

HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Hak olduğunu kabul ediyorum. Yalnız 1338 senesi bütçesine; miktarı cüzi olursa; tahsisatını da vaz' edebiliriz.

BASRİ B. (Karesi) — Efendim bu kanun zannederim ki, tabî ve tevzi olunmadı. Bir kere okundu. Biz lâyikiyle bu kanunun ruhuna infazi nazar edemedik. Binaenaleyh evvel emirde tabe-

dilsin, arkadaşlara tevzi olunsun, herkes tetkik etsin, ondan sonra vâkıfane beyanı mütalâa edelim. (Doğru, sesleri)

Sonra demin sorduğum veçhile hasaratı bahriye miktarı neye bâliğ olduğunu bilmeden ezbere kabul etmek, ihtimal ki, bütçemize milyonlarca zammı kabul etmek demektir. Bugün aylarca maaş almamıyan maaş verilemiyen bir memlekette ezbere para kabul etmek doğru değildir zannedirim.

LÛTFÎ B. (Malatya) — Açık bono vereceğiz.

PASRÎ B. (Devamla) — Mamafih her halde bu tazminatı kabul etmek lâzımsa bilerek kabul edelim. Binaenaleyh bendeniz teklif ediyorum. Bu teklif evveleminde tabedilsin, Heyeti Muhteremeye tevzi edilsin, ondan sonra mevzuubahsedelim. Bunun tehirini teklif ediyorum.

REİS — Efendim bir meselei müstehire teklif ediliyor. (Muvafık, ret, sesleri) Tabı ve tevzi edilsin bilâhara müzakere edelim, deniyor. Bu teklifi kabul edenler lütfen elini kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

HASAN FEHMÎ B. (Gümüşane) — Reis Beyefendi gerçi mesele bitti. Fakat kanun tabedilinceye kadar Muvazene Encümenine gönderelim. Zaten kâfi derecede mevad ve ahkâmı temin edilmiştir. Bunların ödenmesi meselesi ayrı bir meseledir. Encümen tetkikat icra etsin de miktar hakkında bizi tenvir etsin.

İSMET B. (Çorum) — Müsaade buyurun. Bu tehir üzerine bir şey arz edeceğim, gayet

mühimdir. Sahilde gayet ihtiyaç vardır, deniyor. Bu kanun tevhür ettikçe bu pahalılık tezyüdedecektir. Çünkü; mutavassıtlar pazarlardan mahsulü alıp götürüp sahilin ihtiyacını tesviye edeceklerdir. Mutavassıtlar bunun neticesine intizaren ellerinde bulunan malı... (Gürültüler), (Bu kanunun ona ne taallûku var? Sesleri)

REİS — Efendim; Dahiliye bütçesine tahsisat ilâvesi hakkındaki teklifte reye iştirak eden (146); muamele tamam değildir. Yeniden reye vaz'edeceğiz.

2. — *Dahiliye Encümeni âzalığına İzmir Mebusu Mahmud Esad Beyin intihabolunduğuna dair Birinci Şube Riyaseti tezkeresi*

REİS — Birinci Şube tezkeresi okunacak:

Riyaseti Celileye

26. I. 1338 tarih ve Zabıt ve Kavanin Kalemının 1783 numaralı tahriratına cevaben Dahiliye Encümeni münhal âzalığına şubemizden ekseriyetle Mahmud Esad Bey (İzmir) intihap kılındığı arz olunur, efendim.

6 Şubat 1338

Birinci Şube Reisi
Mersin
Salâhaddin

Kâtip
Karahisarî Şarki
Memduh

REİS — Bundan sonra celsemiz hafi devam edecektir. Sâmiin lütfen salonu terk buyursunlar.

1337 senesi Hariciye Vekâleti bütçesine 160 bin lira tahsisatı munzamma ilâvesine dair Kanuna verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Mehmed B. (Biga), Emin B. (Canik), Nuri B. (Bolu), Yusuf Kemal B. (Kastamonu), Âtîf B. (Bayezid), Sıddık B. (Çorum), Mustafa Sabri Ef. (Siird), Derviş B. (Mardin), Rasim B. (Elâziz), Sırrı B. (İzmit), Mustafa B. (Tokad), Besim B. (Kastamonu), Eyüb Sabri B. (Eskişehir), Saib B. (Urfa), Mustafa B. (Gümüşane), Hamdi B. (Ertuğrul), Mehmed Şükürü B. (Gümüşane), Kadri B. (Siird), Haydar B. (Van), Enver B. (İzmir), Âtîf B. (Kayseri), Recai B. (Trabzon), Kasım B. (Muş), Yunus Nâdi B. (İzmir), Faik B. (Edirne), Ali Vâsıf B. (Gane), Mehmed Emin B. (Ergani), Besim Atalay B. (Kütahya), Said B. (Kângırı), Mustafa Hulûsi B. (Karahisarı Sahib), Arif B. (İstanbul), Bekir Sâmi B. (Amasya), Mustafa Lûtî B. (Siverek), Fahreddin B. (Kars), Halil Hulki Ef. (Siird), Mehmed Şevket B. (Sinob), Hulûsi Ef. (Kastamonu), Mahmud B. (Ergani), Ali Rıza Ef. (Amasya), Osman B. (Lâzistan), Osman Nuri B. (Bursa), Hacı Tahir Ef. (İsparta), Osman Fevzi Ef. (Erzincan), Hacı Şükürü B. (Diyarbakir), Rasih B. (Antalya), Hacı Süleyman Ef. (İzmir), Hacı Feyzi B. (Elâziz), Cemal Pş. (İsparta), Hasan B. (Trabzon), Vehbi B. (Niğde), Ali Ef. (İçel), Abdülhak Tevfik B. (Dersim), İsmet B. (Çorum), Ahmed Nureddin B. (Batum), Âkif Ef. (Batum), Hacı Ahmed Hamdi Ef. (Muş), Hacı Garib Ağ. (Malatya), Abdülgafur Ef. (Karesi), Necib B. (Ertuğrul), Dr. Suad B. (Kastamonu), Şeyh Hacı Fevzi Ef. (Erzincan), Mustafa Fehmi Ef. (Bursa), Mehmed Salih Ef. (Erzurum), Ali Vefa B. (Antalya), Nebil Ef. (Karahisarı Sahib), Rüşdü B. (Maras), Hasan Fehmi B. (Gümüşane), Tufan B. (Hakkâri), Abdullâh B. (Sinob), Behcet B. (Kângırı), Operatör Emin B. (Bursa), Hafız İbrahim Ef. (İsparta), Tunah Hilmi B. (Bolu), Mustafa B. (Dersim), Şemseddin Ef. (Ankara), Mesud B. (Karahisarı Şarki), Ali Rıza Ef. (Batum), Abdullâh Ef. (İzmit), Mehmed Ruşen B. (Gümü-

şane), Neşet B. (İstanbul), Necmeddin B. (Siird), Sıdkı B. (Malatya), Kadri B. (Diyarbakir), İzzet B. (Tokad), Tahsin B. (Maras), Zülfü B. (Bitlis), Haşim B. (Çorum), Şevki B. (İçel), Hamid B. (Biga), Sadullah B. (Bitlis), Hacı Âtîf Ef. (Ankara), Ali B. (Karahisarı Sahib), Ali Süruri Ef. (Karahisarı Şarki), Hacı Mustafa Ef. (Ankara), İbrahim Cevdet B. (Karesi), Hakkı B. (Van), Ali Ulvi B. (Burdur), Mazlum Baba Ef. (Denizli), Ali Rıza B. (Kars), Server B. (Ardahan), Feyzi Ef. (Malatya), Mehmed Sırrı B. (Siverek), Mehmed Necati B. (Lâzistan), Seyid Hüseyin B. (Erzincan), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Rifat Ef. (Konya), Hüseyin Avni B. (Kozan), Âlim Ef. (Kayseri), Midhat B. (Mardin), Halil İbrahim Ef. (Eskişehir), Hüseyin Hüsnü Ef. (İstanbul), Resul B. (Bitlis), Abdürrahman Lâmi Ef. (Gazianteb), Ragıb B. (Gazianteb), İsmail Şükürü Ef. (Karahisarı Sahib), Kâzım Hüsnü B. (Konya), Sadık B. (Kırşehir), Mahmud Said B. (Muş), Mehmed Vasfi B. (Karahisarı Şarki), Seyfi Ef. (Kütahya), Hüsrev B. (Trabzon), Hakkı B. (Ergani), Abdülgani B. (Muş), Şeyh Servet Ef. (Bursa), Esad B. (Lâzistan), Rıza B. (Yozgad), Osman Kadri B. (Muş), Mehmed Âkif B. (Burdur), Mehmed Nâdir B. (İsparta), Hacı Nuri B. (Siird), Hasan Basri B. (Karesi), İsmail B. (Erzurum), Şevket B. (Bayezid), Sadeddin B. (Menteşe), Salâhaddin B. (Mersin), Abdülhalim Çelebi Ef. (Konya), Celâl B. (Trabzon), Abdülgani B. (Siverek), Şükürü B. (Canik), Mehmed Hamdi B. (Adana), Osman Zeki B. (Kayseri), Abdülkadir Kemali B. (Kastamonu), Yasin B. (Oltu), Musa Kâzım Ef. (Konya), Emir Pş. (Sivas), Vâsıf B. (Sivas), Hamdullah Subhi B. (Antalya), Şakir B. (Ankara), İbrahim Süreyya B. (Saruhan), Dr. Refik B. (Bayezid), Ömer Lûtî B. (Amasya), Hamdi Ef. (Diyarbakir), Ali Haydar B. (Gene), Vehbi Ef. (Bitlis), Rauf B. (Sivas), Halil B. (Ertuğrul), Hasan Ef. (Denizli), Emin Ef. (Aydın).

(Reddedenler)

Zülfü B. (Diyarbakir), Reşad B. (Saruhan),
Ziya Hürşid B. (Lâzistan), Tevfik Rüşdü B.

(Muğla), Memduh B. (Karahisarı Şarki).

(Bir müstenkif)

